

כמה תלמידים אמיתיים היו לר' אושעיא?

ובאמת הצפיפות הזו נחשבת למעלה גדולה, אך יש בזה דרגות - שהנה על דורו של רבי אלעזר בן שמוע נאמר שהיו יושבים 'ששה ששה באמה', וכתב המהרש"א שכדי שיכנסו ששה אנשים באמה אחת חייב להיות שזה היה בדרך נס! ואילו על דורו של ר' יוחנן שהיו יושבים 'רק' ארבעה ארבעה באמה כשלמדו אצל ר' אושעיא - לא כתב כך, כנראה שזה דוחק אפשרי, ולא צריך לו נס. וכנראה זוהי תוצאה של ירידת הדורות, המתוארת בהמשך הגמרא, בין דורו של ר' אושעיא לדורו של רבי אלעזר בן שמוע. וצריך להסביר שההבדל בדרגה הרוחנית שלהם, היה בעוצמת ה'אהבת תורה' שהיתה להם! בדורו של רבי אלעזר בן שמוע היתה להם 'אהבת תורה' הרבה יותר גדולה, ולכן זכו לנס - של ששה באמה, ואילו דורו של ר' אושעיא הגם שהתאמצו מצידם לבוא ולשמוע, אבל לא זכו לנס הזה, ונכנסו רק ד' באמה. אמנם אנו מאוד רחוקים מהגדלות שלהם, אבל בכל זאת ניתן ללמוד מהם להתחזק משהו ב'אהבת תורה', ולצאת מהאדישות שלנו, וכך נוכל להתעלות.

וא"ר יוחנן כשהיינו לומדין תורה אצל ר' אושעיא - היינו יושבין ארבעה ארבעה באמה, אמר רבי כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע - היינו יושבין ששה ששה באמה. [נ"ג.]

לכאורה תמוה מדוע תלמידיו של ר' אושעיא כל כך הצטופפו, הרי רבי יוחנן אמר שיי"ב תלמידים היו לו לרבי אושעיא, וכי לא היה להם מקום יותר מרווח?

אומר מרן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל שיתכן בהחלט לומר שאלפי אנשים באו לשמוע את דבריו, ולכן היה צפוף, אבל 'תלמידים' אפשר לקרוא רק לאותם י"ב תלמידים, כי זה לא כל כך פשוט להיחשב ל'תלמיד'!

כמבואר בגמרא בברכות [ו:]: 'אמר ר' זירא אגרא דפרקא רהטא אמר אביי אגרא דכלה דוחקא', ופירש רש"י: עיקר קבול שר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם היא שר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שר למוד.

מדוע לא אכפת לצייד מהעוף?

חכמה לשמור את העופות ולמלא את הסל... יש בנותן ענין להביא את הוראתו של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בנוגע לשאלה של מגידי שיעור בדף היומי - בדת מה לעשות אם מסיבות חריגות נאלצו להחסיר כמה ימים, ונוצר פיגור בהספק. האם להשלים את הדפים החסרים, או לדלג עליהם, ולהמשיך בקצב של הדף היומי העולמי? ענה מרן שליט"א - שהדבר תלוי אם שומעי השיעור אכן זוכרים ומבינים היטב את כל הגמרות הנלמדות - א"כ אין לדלג, ויש ללמוד כסדר עד להדבקות הקצב. אך אם לא כך הם פני הדברים... והם באים לשמוע 'שיעור', עדיף לדלג, וללמוד את הדף היומי העולמי.

אמר רב שיזבי משום רבי אלעזר בן עזריה מאי דכתיב "לא יחרוך רמיה צידו" לא יחיה ולא יאריך ימים - צייד הרמאי, רב ששת אמר צייד הרמאי - יחרוך, כי אתא רב דימי אמר משל לצייד שצד צפרים, אם ראשון ראשון משבר כנפיו, משתמר, ואם לאו אין משתמר. [נ"ד:]

הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצוק"ל הקשה מה חשב הצייד - וכי שוטה הוא, ואינו יודע שאם לא ישמור את הציפור היא תעוף?

ומתוך שהצייד הזה כלל לא יצא לצייד עם סל! הוא יצא מתוך תחביב, אין לו בכלל צורך בעופות, מה שחסר לו זה תעסוקה, ועצם הצייד מספק לו ריגושים וסיפוק.

ברגע שהצייד יצטרך את העופות הוא כבר יחפש וימצא דרך

האם זיכוי הרבים עלול לפגוע בעבודת ה'?

והוכיח מהמעשה של ר' פדת - שע"י המסירות נפש שלו לתלמיד לא רק שהתעלה בעבודת ה' ותיקון המידות, אלא גם כל הזמן שהשקיע בזולת, חזר אליו בכפל כפליים, לו ולכל דורו! מלבד מה שהמציאות היא שכאשר אדם לומד הרי יש לו תמיד ניסיונות וספיקות - עד כמה עליו להשקיע? ואיך יוכל למצות את יכולותיו? ופעמים רבות ההחלטה מתקבל לפי הנוחות והקלות של הביצוע... א"כ במקום לשבת ולהתלבט מה לעשות וכמה להתאמץ - עדיף להחליט שהוא עבד של כלל ישראל, וכל מה שיתבקש יעשה! בנוסף - הרי אדם שרוצה לתקן את מידותיו, שכולם יהיו שווים לטובה בדרך ממוצעת, מאוד קשה לעשות זאת כשחי את חייו לעצמו. התכונות של האדם - דומות ל'שליבות' שהיו מחברים את הגלגל של העגלות, אל המוט המרכזי שלהם - וכולם חייבות להיות באורך שווה, ולא לבלוט, כדי שלא יפריעו לה לנסוע. אך ברגע שאדם משתעבד ללמד תלמידים, עם סבלנות, הרי הוא חייב ל'השתפשף' ולעגל פינות, כדי שיוכל לסבול כל אחד מהם. וכך הוא מתקדם הרבה יותר בתיקון מידותיו, ועלות בעבודת ה'.

רבי פרידא הוה ליה ההוא תלמידא דהוה תני ליה ארבע מאה זימני וגמר, יומא חד בעיוה למלתא דמצוה תנא ליה ולא גמר, א"ל האינדא מאי שנא? א"ל מדהיא שעתא דא"ל למר איכא מילתא דמצוה אסתאי לדעתאי, וכל שעתא אמינא השתא קאי מר השתא קאי מר, א"ל הב דעתיד ואתני לך, הדר תנא ליה ד' מאה זימני [אחריני].

נפקא בת קלא וא"ל ניחא לך דליספו לך ד' מאה שני, או דתיזכו את ודרך לעלמא דאתי? אמר דניזכו אנא ודריי לעלמא דאתי, אמר להן הקב"ה תנו לו זו זו. [נ"ד:]

הגאון רבי יוסף יוזול הורביץ זצוק"ל [הסבא מנובהרדוק] היה מעודד את תלמידיו לעסוק בהרבצת תורה, ועוד בבחרותם הם היו נשלחים למקומות שונים להעמיד תלמידים. פעם נשאל האם אין לחשוש שהעיסוק בזיכוי הרבים תבוא על חשבון העלייה הרוחנית שלו עצמו? ענה לו הסבא שלא רק שלימוד תלמידים אינו פוגע בעלייה הרוחנית שלו עצמו - אלא היא הכרחית כדי להתעלות!

גם **מִן הַגֵּרִי"ג אֲדִלְשֵׁטִין שְׁלִיט"א** מעורר על כך שיש כאלה שמבקשים מהם לומר שיעורים בדף היומי או בישיבה קטנה, והם מסרבים לזה מפני שהם מזלזלים בזה, וחושבים שהרי עכשיו הם יושבים ולומדים טוב בעיון גדול, ואם יצטרכו לומר שיעורים לישיבות קטנות או בדף היומי, זה יוריד את רמת הלימוד שלהם.

אבל באמת זה טעות גמור, וצריכים לדעת שכל הרבצת תורה, אפילו לבעלי בתים, זה מוסיף ברמת הלימוד. כל שעבוד של הרבצת תורה יש בו תועלת, ומי שיש לו את הכישורים והסבלנות לזה, זה דבר מצוין בשבילו.

וידוע מגדולי ישראל שאמרו שיעורים לבעלי בתים, וגם הגר"א היה אומר שיעור בחומש לבעלי בתים פשוטים, ומן הסתם לא אמר להם סתרי תורה, אלא דברים פשוטים לפי הבנתם. ומלבד מה שיש בזה זכות של זיכוי הרבים בתורה, יש בזה גם תוספת הבנה, על ידי שמכניסים ואומרים את השיעור, ומי שיש לו טעם בזה, ונהנה מההסברה, זה מוסיף בהבנה, שמבינים יותר בבהירות את מה שלומדים. אפילו מי שאומר שיעור לבעלי בתים פשוטים, הרי צריך שיבינו את הפשטות, ועל ידי שמתכוון להרצות את הדברים בבהירות זה מוסיף ברמת ההבנה.

ההבדל בין 'סדר משנה' ל'מסורת התורה'

ת"ר כיצד סדר משנה? משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו, נסתלק אהרן וישב לשמאל משה נכנסו בניו ושנה להן משה פירקו, נסתלקו בניו אלעזר ישב לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן, רבי יהודה אומר לעולם אהרן לימין משה חוזר, נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקו, נסתלקו זקנים נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקו, נמצאו ביד אהרן ארבעה ביד בניו שלשה וביד הזקנים שנים וביד כל העם אחד, נסתלק משה ושנה להן אהרן פירקו, נסתלק אהרן שנו להן בניו פירקו, נסתלקו בניו שנו להן זקנים פירקו, נמצא ביד הכל ארבעה. [נ"ד:]

מעניין מאוד בכל ה'סדר משנה' המפורט כאן לא מוזכר יהושע! וצריך להבין הרי באבות שנינו 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע' - מדוע לא מפורטים שם אהרן ובניו, ומדוע כאן נפקד מקומו של יהושע?

מסביר **הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי** שליט"א שרואים מכאן שיש הבדל בין ה'סדר משנה' - שהיא צורת לימוד התורה, ל'מסורת התורה' - של העברת התורה לדורות הבאים. ב'סדר משנה' - יש סדר מיוחד ומדויק מי התלמיד הראשון, מי אחריו, היכן מקומו, ומתי שעתו של כל אחד. מי עוזב, מי נשאר, כמה פעמים חוזרים ושונים - הכל מסודר, הכל מדויק, כל אחד לפי דרגתו, חשיבותו, כלפי עצמו וכלפי אחרים. במסלול של לימוד התורה, תופסים מקום המוכשרות, הגאונות,

והצדקות! העומדים ראשונה במלכות הזאת, המה אהרן, בני אהרן, והזקנים, אבל יהושע לא. ולעומת זאת ב'מסורת התורה' - להעבירה לדורות הבאים, להיות סמכות מוסמכת, לשמר את התורה כמות שהיא, להעבירה כצורתה המדויקת. הרי העומדים ראשונה במלכות הזאת, המה אלו ששינו במסכת אבות!

מסורת, אינה לימוד בלבד, מסורת, הינה לא רק שלשלת, לא רק חוליות מקושרות.

מסורת, הינה המשך! העברתו של משה רבינו, אל תוך תוכם של מעבירי ומוסרי המסורת, הנחלת מעמד הר סיני אל מהלך ומערכת הדורות, מדור דור.

למסורת זאת, יועד יהושע דווקא - כי היתה בו את המעלה של 'לא ימיש מתוך האהלה'!

ההתמדה היא מידה חיונית לבנות את המהות של 'מעתיקי השמועה' - לכלול, להעתיק, לשכפל ולמסור במהלך כל הדורות, עד היום הזה, את ה'מתן תורה'!

עד היום הזה ועד עולם, כל אחד מישראל, אשר יושב ליד גמרתו, מסוגל לראות, גם עתה, את המסורה.

את ההמשך מאז שנתן ריבונו של עולם את התורה בסיני, עד כהיום הזה! זוהי מסורה!

איך אפשר להתיר עגונה מסוכה?

א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב 'נוצר תאנה יאכל פריה' למה נמשלו דברי תורה כתאנה? מה תאנה זו כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים, אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם וכו', 'דדיה ירווך בכל עת' למה נמשלו דברי תורה כדד? מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב, אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם. [נד:]

הנה הגר"ח **מואלז'ין זצוק"ל** כתב [רוח חיים פ"ה מ"ב] שהתורה נמשלה לדד שבעצמותו הוא בשר והתינוק מוציא ממנו חלב, כך למשל מדין סוכה יכולים להוציא להתיר עגונה וכדומה.

ואף שלפי הראות נראה שכמה דינים אינם נצרכים ואינם נהוגים לנו עתה, ולא כן הוא, כי יכולים ללמוד דין אחד מחברו ודבר זה ידוע להוגים בה.

וכבר נלאו כמה מחכמי התורה לעמוד על כוונתו מאין יכולים להוציא היתר עגונה מדין סוכה?

אך כשאמרו את דברי הגר"ח הנ"ל לפני רבנו **מִן הַגֵּרִי"ח קניבסקי שליט"א** מיד אמר, כי מפורש כן בגמרא בבא בתרא קס"ב ב' אמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר - ואל תתמה שהרי אויר סוכה פוסל בשלשה סכך פסול פוסל בארבעה. הרי שלמדו מסוכה דין לגט, ועל ידי גט אפשר להתיר עגונה כידוע...

כדאי לשאול כל יום 'שאלת-תם'!

אמר רב מתנה מאי דכתיב 'וממדבר מתנה' אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו. [נ"ד.]

הגאון **רבי שלמה ולבה** זצוק"ל מסביר את הענין שמלבד ענין הסגולי שהגאווה מונעת מהתורה מלהתקבל אצל האדם - יש גם ענין מציאותי ברור.

ומביא כמה דוגמאות להפרעות שנוצרות מהגאווה, כגון מי שרוצה לשאול שאלה, וחושש שמא ייראה כעם הארץ, או שמפחד שיתמהו על ההספק שלו, שהוא פחות מאחרים. ומציע פיתרון מעשי - כדי להתגבר על הגאווה הזו - שאדם יחליט מיוזמתו לגשת לשאול כל יום בדווקא 'שאלת-תם', כדי לגבור ולשבור את הרתיעה שלו, וכך כאשר יצטרך לשאול באמת, כבר יוכל לשאול ללא חשש.

ניתן להשתתף בהוצאת העלון - ולזכות בזיכוי הרבים לתרומות בדורים פלוס באמצעות 'נוה אריה' - פנינים מאירים

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות: peninim88@gmail.com הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים